

SINIF OKUTAN BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN ALAN VE MESLEK BİLGİLERİNİN YETERLİK DÜZEYİ

Osman Şahin*

Eğitim örgütlerinin amaçlarının gerçekleştirilmesinde rol oynayan en önemli öge, öğretmenlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı, 1985 yılından başlayarak, sınıf öğretmeni gereksinimini karşılamak amacıyla, üniversitelerin sınıf öğretmenliği dışındaki programlarından mezun olanları, ilkokullarda sınıf öğretmeni olarak görevlendirmiştir. Bu uygulama, örgütsel verim ve etkililiği azalttığı gibi, bireysel uyumsuzluk ve iş doyumunu sorunlarını da ortaya çıkarmıştır. Türk Eğitim Sisteminde, branş öğretmenlerinin ilkokullarda sınıf öğretmeni olarak görevlendirilmesinden kaynaklanan ve ilgili erce olumsuz olarak nitelendirilen bu uygulama, eğitim yöneticileri ve deneticileri için bir problem alanıdır.

Problem

Branş öğretmenlerinin, hizmet öncesinde aldıkları eğitim programları, sınıf öğretmenliği programlarından farklıdır. Bu farklılık, sözkonusu öğretmenlerin uygulamada gerçekleştirdikleri öğretmenlik rollerini olumsuz etkileyecek öğeler gibi görülmektedir. Branş öğretmenlerinin sınıf öğretmeni olarak görevlendirilmesi, sistemde yargısal nitelikte bir kısım yakınmalara neden olmuştur. Bu eleştiri ve yakınmalar özet olarak şu konularda yoğunlaşmaktadır:

Branş Öğretmenleri;

- 1- Sınıf öğretmenliği alanı ile ilgili yönetsel metinleri yeterince bilmemektedirler.
- 2- Sınıf öğretmenliği görevinin gerektirdiği eğitsel etkinlikleri; planlama, uygulama ve değerlendirmede zorluk çekmektedirler.
- 3- Sınıf öğretmenliği alan bilgisi düzeyleri yetersizdir.
- 4- Sınıf öğretmenliği görevinin gereklerini yeterince yerine getirememektedirler.

(*) İlköğretim Müfettişi- Amasya

- 5- Eğitsel etkinliklerle ilgili basit araç ve gereçleri hazırlamada zorluk çekmektedirler.
- 6- Grup çalışmasını yönetecek temel bilgiye yeterince sahip değillerdir.
- 7- Sınıf öğretmenliği görevini benimseyememişlerdir.
- 8- Çalıştıkları ortama uyum sağlayamamaktadırlar.
- 9- Birlikte çalıştıkları öğretmen ve yöneticiler ile sağlıklı iletişim kuramamaktadırlar.
- 10- Öğrenci seviyesine inmede zorluk çekmektedirler.
- 11- Branşlarıyla ilgili olan eğitsel etkinliklerde, programın dışına çıkarak gereksiz detaylara girmektedirler.
- 12- En basit uygulamalarda bile mesleki rehberlik ve yardıma gereksinim duymaktadırlar.
- 13- Çoğunluğu, asıl branşlarına geçmek için bekleyiş içindedir.

Genel yargı, sınıfokutan branş öğretmenlerinin alan ve meslek bilgilerinin, sınıf öğretmenlerine göre yetersiz olduğu yönündedir. Buna karşı olan görüş ise, branş öğretmenlerinin stajyerlik programı yoluyla sınıf öğretmenliğinin gereklerini kazandıklarıdır. Eğitim yönetimi alanında girilen bir uygulamanın amaçları ve sonuçları, bu çalışmanın bulguları ile yeniden değerlendirilebilir. Bu anlamda sınıanan iki denence:

- 1- İlkokullarda sınıf okutan branş öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin, a) alan bilgileri, b) öğretmenlik meslek bilgileri, sınıf öğretmenliği programından mezun ilkokul öğretmenlerinden farklıdır.
- 2- İlkokullarda sınıf okutan asil branş öğretmenlerinin, a) alan bilgileri, b) öğretmenlik meslek bilgileri, stajyer branş öğretmenlerinden yüksektir.

Yöntem

Araştırmada, çözüm aranan problemin özelliğine uygun, "alan araştırması" yöntemi desenlenip gerçekleştirilmiştir. 1993-1994 öğretim yılında İğdır ili ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenleri bu araştırmanın veri kaynakları olarak ele alınmıştır. Çalışma kapsamındaki öğretmenler, iki gruptan oluşmaktadır. Bunlar:

- 1- Üniversitelerin sınıf öğretmenliği programından mezun olup, ilkokullarda sınıf okutan sınıf öğretmenleri.

- 2- İlkokulların sınıföğretmenliği programı dışındaki programlardan mezun olup, ilkokullarda sınıf okutan branş öğretmenleri.

Bu iki öğretmen grubu, denencelerde öngörölen karşılaştırma ve çözümlmeleri yapabilmek için, stajyer ve asil olmak üzere alt gruplara ayrılmıştır. İğdir ili sınıf öğretmenlerinin mezuniyet kaynakları incelendiğinde, sınıf öğretmenliği programından mezun sadece bir stajyer öğretmenin bulunduğu, bu sayının ise herhangi bir yorum için yeterli olmadığı görölmektedir. Bu nedenle, stajyer sınıf öğretmenleri dışta mmLnuş, üç alt grup karşılaştırılmıştır. Bunlar:

- 1- Asil Sınıf Öğretmenleri
- 2- Asil Branş Öğretmenleri
- 3- Stajyer Branş Öğretmenleri

Çalışma alanı olan İğdir ilinde saptanan asil ve stajyer branş öğretmenle -inin toplam sayısı, 55'tir. Bu grupla karşılaştırılacak sınıf öğretmenlerinin sayısı ise, 415 olarak belirlenmiştir. Sayılarının az olması nedeniyle branş öğretmenlerinin tümü, çalışma kapsamına alınmıştır. Buna karşılık, sınıf öğretmenleri grubundan meslek kıdemi 2 ve 3 yıl olan toplam 78 kişi belirlenmiş, bu gruptan random yolla branş öğretmenleri grubunun say: sına eşit (55 kişilik) bir örnekleme alınmıştır. Örnekleme yer alan 55 branş, 55 sınıf öğretmeninden, 29'u stajyer, 23'ü asil 52 branş ve 44 asil sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 96 öğretmene ulaşılmıştır.

Araştırma verilerinin toplanmasında, sınıf öğretmenlerinin alan ve öğretmenlik meslek bilgilerini ölçmek amacıyla, araştırmacı taraftan uzmanlarla işbirliği yapılarak hazırlanıp geliştirilen bir test kullanılmıştır. Test, belirlenen öğretmenlere, aynı günde, sınav koşullarına uygun olarak, bir saatlik süre içinde uygulanmıştır. Grupların puanları arasındaki farklılıklar, "t" testi ile aranmış, anlamlılık düzeyi 0.10 olarak sečilmiřtir.

Bulgular ve Yorum

İlkokullarda Sınıf Okutan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Meslek Bilgisi Yeterlik Düzeyleri

Uygulanan testin üç 30 sorusu ile öğretmenlerin, meslek bilgilerinin düzeyi ölçölmeye çalışılmıştır. Her iki grubun öğretmenlik meslek bügisi puanlarının ortalamaları Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo-1

İlkokullarda Sınıf Okutan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin
Meslek Bilgisi Puanlarının Ortalamaları

Gruplar	N	X
Sınıf Öğretmenleri	44	54.23
Branş Öğretmenleri	52	55.2'
Toplam:	96	Fark: -1.04

Branş öğretmenlerinin meslek bilgisi puanları, sınıf öğretmenlerinden yüksektir. Ancak, grup puan ortalamaları arasındaki 1.04'lük fark, 0.10 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu iki öğretmen grubu, farklı kaynaklardan gelmiş olmalarına rağmen, öğretmenlik meslek bilgileri bakımından aynı evrenden gelen gruplar gibi görünmektedir. Sonuç olarak, sınıf okutan branş öğretmenlerinin öğretmenlik meslek bilgilerinin, sınıf öğretmenliği programından mezun ilkokul öğretmenlerinden farklı olduğu denencesi reddedilmiştir.

*İlkokullarda Sınıf Okutan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin
Alan Bilgisi Yeterlik Düzeyi*

Uygulanan testin ikinci bölümünde yer alan 50 soru, sınıf öğretmenliği alan bilgisini ölçmeye yöneliktir. Bu bölümdeki soruları yanıtlayan öğretmenlerin ortalama puanları Tablo-2'de görülmektedir.

Tablo-2

İlkokullarda Sınıf Okutan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin
Alan Bilgisi Puan Ortalamaları

Gruplar	N	X
Sınıf Öğretmenleri	44	57.73
Branş Öğretmenleri	52	53.88
Toplam:	96	Fark: 3.85

Sınıf ve branş öğretmenlerinin, sınıf öğretmenliği alan bilgisi ortalama puanları arasmdaki 3.85'lik fark, 0.10 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuca göre, ilkokullarda sınıf okutan branş öğretmenlerinin, "sınıf öğretmenliği alan bilgilerinin" sınıf öğretmenliği programından mezun ilkokul öğretmenlerinden farklı olduğu denencesi kabul edilmiştir.

İlkokullarda Sınıf Okutan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Yeterlik Düzeyi

Sınıf ve branş öğretmenlerinin alan ve meslek bilgilerinin toplamından c luşan mutlak başarı puanlarının ortalaması Tablo-3'te verilmiştir.

Tablo-3

İlkokullarda Sınıf Okutan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Genel Puan (GP) Ortalamaları

Gruplar	N	X
Sınıf Öğretmenleri	44	56.14
Branş Öğretmenleri	52	54.53
Toplam:	96	Fark: 1.61

Her iki grubun alan ve meslek bilgilerine ilişkin, mutlak başarı yüzdelerinin ortalamaları karşılaştırıldığında, anlamlı bir farkın bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

İlkokullarda Sınıf Okutan Asil ve Stajyer Branş Öğretmenlerinin Meslek Bilgisi Yeterlik Düzeyleri

Tablo-4

İlkokullarda Sınıf Okutan Asil ve Stajyer Branş Öğretmenlerinin Meslek Bilgisi Puanları Ortalaması

Gruplar	N	X
Asil Branş Öğretmenleri	23	57.78
Stajyer Branş Öğretmenleri	29	53.28
Toplam:	52	Fark: 4.5

Asil ve stajyer branş öğretmenlerinin meslek bilgisi puanları ortalaması farkı (4.5), 0.10 düzeyinde anlamlıdır. Buna göre, ilkokullarda sınıfokutan asil branş öğretmenlerinin, öğretmenlik meslek bilgileri, aynı görevi yerine getiren stajyer branş öğretmenlerinden yüksek olduğu denencesi kabul edilmiştir.

İlkokullarda Sınıf Okutan Asil ve Stajyer Branş Öğretmelerinin Alan Bilgisi Yeterlik Düzeyleri

Branş öğretmenlerinden asil ve stajyer olanların alan bilgisi puanlarının ortalaması Tablo-5'te görölmektedir.

Tablo-5

İlkokullarda Sınıf Okutan Asil ve Stajyer Branş Öğretmenlerinin Alan Bilgisi Puanlarının Ortalaması

Gruplar	N	×
Asil Branş Öğretmenleri	23	56.696
Stajyer Branş Öğretmenleri	29	51.655
Toplam:	52	Fark: 5.04

İki grup arasındaki 5.04'lük fark, 0.10 düzeyinde anlamlıdır. Buna göre, ilkokullarda sınıfokutan asil branş öğretmenlerinin, sınıföğretmenliği alan bilgisi yeterlik düzeyleri, stajyer branş öğretmenlerinden yüksektir. Sonuç olarak, ilkokullarda sınıf okutan asil branş öğretmenlerinden yüksektir. Sonuç olarak, ilkokullarda sınıf okutan asil branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenliği alan bilgilerinin, stajyer olanlardan yüksek olduğu denencesi kabul edilmiştir.

Sonuçlar

- 1- İlkokullarda sınıf okutan branş öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin arasında, meslek bilgileri bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- 2- İlkokullarda sınıfokutan branş öğretmenlerinin, sınıföğretmenliği alan bilgileri, sınıföğretmenliği programlarından mezun, ilkokul öğretmenlerinden daha azdır.

- 3- İlkokullarda sınıf okutan branş öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin arasmda, meslek bilgileri bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- 2- İlkokullarda sınıf okutan branş öğretmenlerinin, sınıf öğretmenliği alan bilgileri, sınıf öğretmenliği programlarından mezun, ilkokul öğretmenlerinden daha azdır.
- 3- İlkokullarda sınıf okutan branş öğretmenlerinin, öğretmenlik meslek bilgileri, sınıf öğretmenlerinin ise alan bilgileri yüksektir.
- 4- İlkokullarda sınıf okutan branş öğretmenlerinin öğretme ilik meslek bilgileri, asil ve stajyer olmalarına göre değişmektedir.
- 5- Stajyerlik programı, öğretmenlik meslek ve alan bilgilerinin kazandırılması yönünden etkili olmaktadır.
- 6- Branş öğretmenlerinin, sınıf öğretmenliği görevini yerine getirirken karşılaştıkları mesleki sorunlar, çözümlenemeyecek boyutta köklü sorunlar değildir. Ancak bu durum, sınıf öğretmenliğinin bir öğretmenlik dalı olarak gelişmesini engelleyebilir.
- 7- Sınıf ve branş öğretmenlerinin, hizmet öncesi yetiştirilme programları, bu iki grubu uzmanlık düzeyinde farklılaştırmamaktadır.
- 8- Her iki grubun da (branş ve sınıf öğretmenleri), öğretmenlik meslek ve alan bilgileri orta (50-60) düzeydedir.

Öneriler

- 1- M E B , olanaklar elverdiğince, sınıf öğretmeni gereksinimini, üniversitelerin sınıf öğretmenliği programlarından karşılamaya özen göstermelidir.
- 2- Branş öğretmenlerine yönelik, sınıf öğretmenliği görev gereklerini kazandırmayı amaçlayan hizmet içi eğitim programlarının sayısı arttırılmalıdır.
- 3- Bu programların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında, üniversitelerin; Sınıf Öğretmenliği, Eğitim Programları ve Öğretimi, Ölçme ve Değerlendirme, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi ana bilim dalları ile işbirliği yapılmalıdır.

- 4- Stajyer branş öğretmenlerinin, stajyerlik programının uygulanmasından sorumlu olan, yönetici ve ilköğretim denetçilerinden kolaylıkla yararlanabilecekleri okullarda görevlendirilmesine özen gösterilmelidir.
- 5- Sınıf öğretmeniği görevine atanan branş öğretmenlerinin, atandıkları her il veya ilçe merkezlerinde, görev gereklerinin ve karşılaşılabilecek olası sorunların tanıtıldığı kurs veya seminerler düzenlenmelidir.
- 6- Branş öğretmenlerinin görev yaptıkları okul yöneticileri, öğretmenlerin yetiştirilimleriyle ilgili, kurs veya seminerlere alınmalıdır.